

Rapport #17 What makes for a Happy Christmas in 2020?

Deze tweede lockdown doet ons hunkeren naar wat er in het vooruitzicht ligt. De kerst- en eindejaarsperiode krijgt tijdens deze coronacrisis een extra dimensie. Zullen we dit jaar in familieverband kerst kunnen vieren? Of blijven we toch beter of liever in ons lockdown-cocon? Is het sop de kool wel waard als we de huidige maatregelen lossen met een Kerstmisgolf in januari tot gevolg? In de motivatiebarometer (UGent) werden aan enkele duizenden respondenten vier verschillende hypothetische kerstscenario's voorgelegd. Vier kerstformules met een variërende vrijheid: van het handhaven van de huidige maatregelen tot het openzetten van onze deur voor vrij sociaal verkeer. Elk scenario werd op zijn psychologische voor- en nadelen beoordeeld. De globale conclusie is dat de bevolking niet op de klassieke wijze kerst wenst te vieren, maar tot zelfbeheersing bereid is. Hoewel ze zich zelfs lijkt te willen schikken naar de huidige maatregelen op kerstavond, zou een versoepeling met twee bezoekers enkele psychologische voordelen opleveren (i.c., verbondenheid, minder keuzemoeilijkheden, meer plezier), terwijl de nadelen (i.c., bezorgdheid) onder controle blijven. Vooral meer vrijwillig gemotiveerde en risicobewuste burgers zijn bereid om striktere scenario's te volgen, terwijl gedemotiveerde personen en jongvolwassenen meer voorstander zijn van soepelere scenario's. In dit rapport synthetiseren we de belangrijkste resultaten aan de hand van vier kernvragen en formuleren we acht actiepunten voor het beleid om de motivatie en het risicobewustzijn te verhogen.

“Take home” boodschap

- Het klassieke kerstscenario wordt afgewezen.
- Een kerstscenario met twee bezoekers bovenop het bestaande knuffelcontact levert de meeste psychologische winst op.
- Vrijwillig gemotiveerde en risicobewuste burgers zijn het meest bereid om zich te houden aan strikte kerstscenario's.
- De vrijwillige motivatie om de huidige corona-maatregelen te volgen is de laatste week gestegen tot 65%.
- Dit rapport bevat acht concrete adviezen hoe de bevolking te motiveren en het risicobewustzijn hoog te houden.

Verschillende kerstscenario's

Aan 5690 respondenten (gemiddelde leeftijd 48 jaar; 66% vrouwen; 71% bachelor- of masterdiploma) werden vier verschillende kerstscenario's voorgeschoteld. Deze kunnen gesitueerd worden op een continuüm van toenemende versoepelingen en vrijheid. Het eerste scenario weerspiegelt de huidige situatie, waarbij je op kerstavond één knuffelcontact mag uitnodigen. In het tweede en derde scenario kan je naast het knuffelcontact, respectievelijk, twee en vier bezoekers uitnodigen waarmee je wel coronaproof dient om te gaan (afstand houden, ventileren, buiten afspreken). In het vierde scenario wordt teruggekeerd naar de klassieke kerstfeesten, waarbij je een onbeperkt aantal personen mag uitnodigen en je de coronaregels voor één avond helemaal kan laten varen. De formulering van de scenario's vind je in het open kader.

Onderzoeksofzet

Reeds 8 maanden bevechten we met z'n allen deze coronacrisis. We maakten in oktober een nieuwe stijging mee van het aantal infecties en hospitalisaties en nu dreigt de coronacrisis ook Kerstmis in 2020 in het gedrang te brengen. Om een correct beeld te krijgen op de noden en de wensen van de bevolking, willen we jou graag enkele vragen stellen over hoe jij dit jaar Kerstmis wil beleven. Hieronder lees je vier mogelijke voorstellen. Het zijn hypothetische scenario's waarbij we telkens dezelfde set aan vragen voorstellen. We zouden graag weten wat jij van deze verschillende voorstellen vindt.

1. Huidige maatregelen: dit jaar vieren we Kerstmis binnen de huidige maatregelen. Concreet betekent dit dat je naast je huisgenoten op Kerstmis één extra persoon (één knuffelcontact) thuis mag uitnodigen.
2. Twee extra bezoekers: dit jaar vieren we Kerstmis met een kleine, tijdelijke versoepeling. Naast je huisgenoten en het ene knuffelcontact kan je twee extra bezoekers uitnodigen waarmee je de coronaregels dient te respecteren (dit wil zeggen: ze blijven op afstand, ventileer je huis en spreek bij voorkeur buiten af).
3. Vier extra bezoekers: dit jaar vieren we Kerstmis met een kleine, tijdelijke versoepeling. Naast je huisgenoten en het ene knuffelcontact kan je vier extra bezoekers uitnodigen waarmee je de coronaregels dient te respecteren (dit wil zeggen: ze blijven op afstand, ventileer je huis en spreek bij voorkeur buiten af).
4. Carte blanche: dit jaar vieren we Kerstmis zonder even aan de corona-maatregelen te moeten denken. Naast je huisgenoten kan je daarom onbeperkt zoveel mensen uitnodigen als je wil.

Na elk scenario werd aan de deelnemers een reeks vragen voorgelegd, waarmee we de psychologische voor- en nadelen van elk scenario in kaart konden brengen. Zo werd hen gevraagd ...

- ... of ze het geschetste scenario voor hen te strikt, ideaal of te soepel vinden;
- ... hoe groot de kans is dat ze zich zouden houden aan het scenario;
- ... in welke mate ze keuzemoeilijkheden, verbondenheid, autonomie, zorgen en plezier zouden ervaren tijdens het kerstfeest;
- ... welke van de vier scenario's ze verkiezen.

De resultaten van deze studie werden geanalyseerd, rekening houdend met de representativiteit van de steekproef en achtergrondvariabelen zoals opleidingsniveau. We vatten ze samen aan de hand van de volgende vier prangende vragen.

Vraag 1: Willen mensen graag op de klassieke wijze kerst vieren?

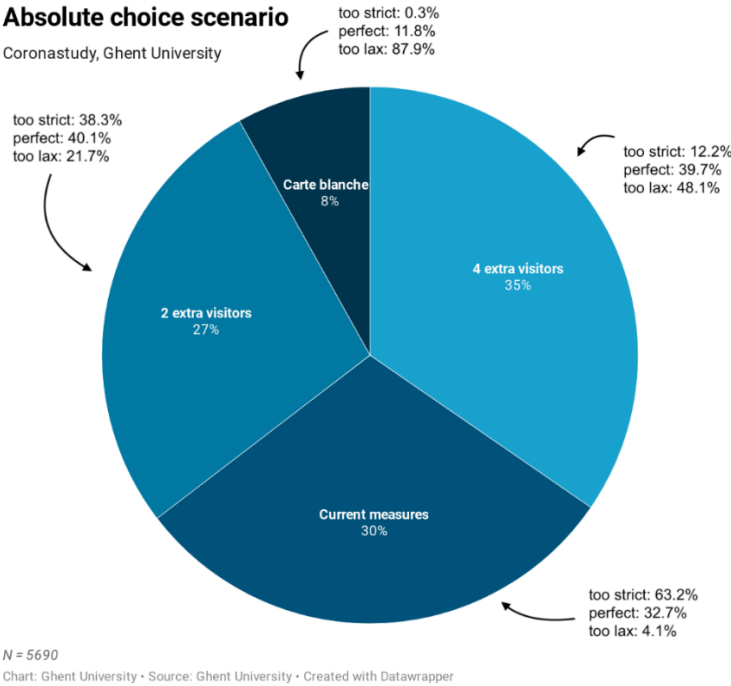
Het antwoord hierop is erg duidelijk negatief. De volgende resultaten wijzen hierop:

- Slechts 8% van de respondenten verkiest de 'carte blanche' kerstformule als hen gevraagd worden om hun favoriete formule aan te duiden (zie figuur 1);
- 88% vindt de carte blanche formule te laks (zie figuur 1);
- De formule leidt tot grote bezorgdheid (zowel om besmet te worden, om anderen te besmetten en om te evolueren naar een oncontroleerbare situatie; zie figuur 2);
- De kans dat respondenten dit scenario naleven is het kleinst van allemaal.

Conclusie 1: De respondenten beseffen duidelijk dat het geen klassieke kerst wordt en schatten de risico's ervan goed in. Als de regering toch de deur zou openzetten voor een onbeperkt aantal contacten, dan zou de bevolking zelf verantwoordelijkheid nemen en niet profiteren van de geboden vrijheid. Burgers zijn dus niet lichtzinnig, maar reageren volwassen en verantwoordelijk.

Figuur 1

Voorkeuren voor de vier kerstscenario's

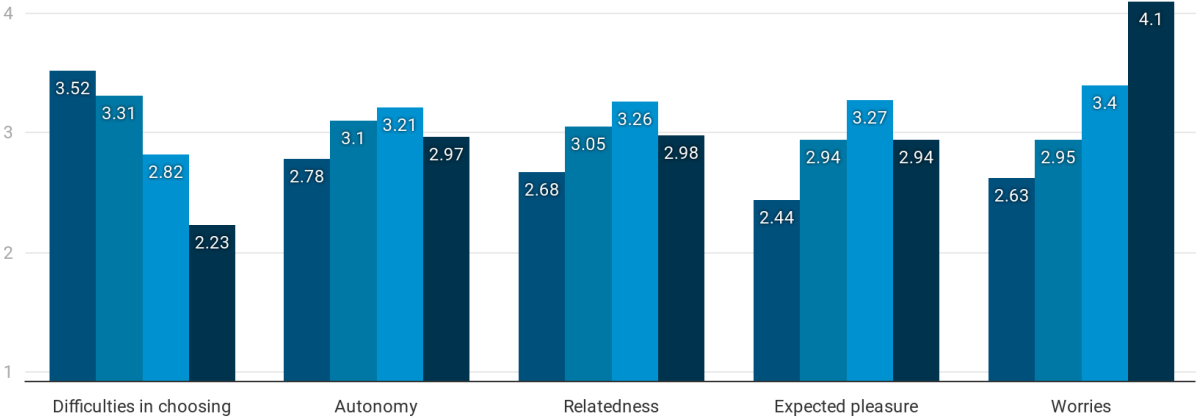


Figuur 2

Gemiddelde verschillen in psychologische voor- en nadelen van de kerstscenario's

Coronastudy, Ghent University

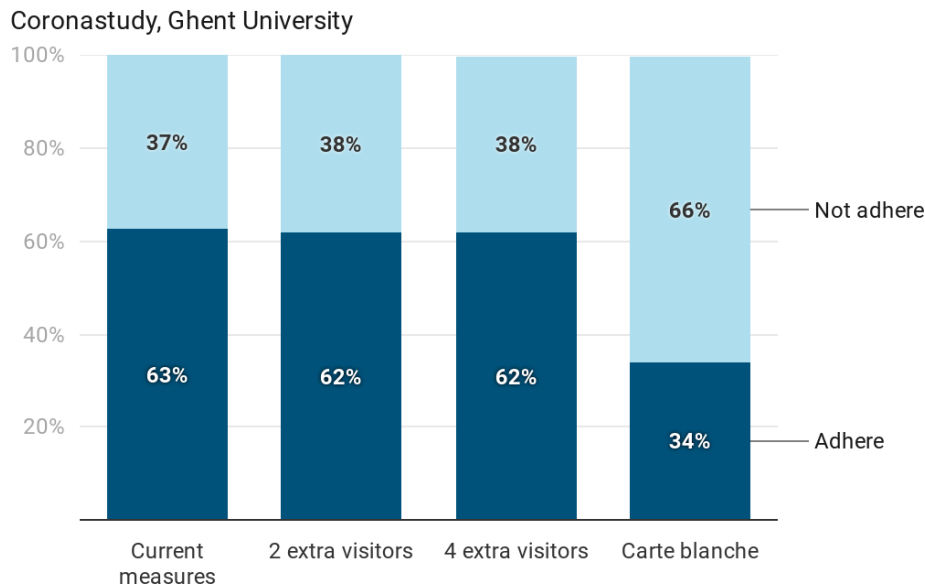
■ Current measures ■ 2 extra visitors ■ 4 extra visitors ■ Carte blanche



N = 5690
Chart: Ghent University • Source: Ghent University • Created with Datawrapper

Figuur 3

Percentage dat zich (niet) zou houden aan de kerstscenario's



N = 5690

Chart: Motivation Barometer • Source: Ghent University • Created with Datawrapper

Vraag 2: Hoe worden de striktere scenario's beoordeeld?

Het patroon van resultaten voor de drie scenario's is gemengd en geen enkel scenario springt er uit. Volgende resultaten duiden hierop:

- Er is gemiddeld gezien geen duidelijke absolute voorkeur voor huidige maatregelen, 2 of 4 bezoekers: 30% vs. 27% vs. 35% (figuur 1)
- Er is een lineair verband tussen de mate van versoepeling en de verschillende gemeten variabelen: hoe soepeler het scenario, hoe groter de ingeschatte autonomie, verbondenheid, plezier en hoe kleiner de keuzemoeilijkheden, maar ook hoe groter de zorgen om zelf besmet te worden, anderen te besmetten, of een oncontroleerbare situatie in de hand te werken (figuur 2);
- Jongvolwassenen (18-35 jaar) zien meer voordelen in de soepelere scenario's, terwijl de verschillen tussen de scenario's voor oudere volwassenen (55+) beperkter zijn.
- Het percentage respondenten dat zegt zich te zullen houden aan deze striktere scenario's verschilt vrijwel niet tussen de drie scenario's: 63% vs. 62% vs. 62% (figuur 3)

Dit patroon van resultaten wijst op de rol van een **intuïtieve analyse** van de psychologische voor- en nadelen die de deelnemers maken. Met name worden de psychologische voordelen (autonomie, verbondenheid, plezier) afgewogen tegen de psychologische nadelen (zorgen). In de striktere scenario's zegt een deel van de deelnemers zich te schikken omdat ze in ruil voor hun volgzzaamheid zekerheid verkrijgen, terwijl een ander deel zich er net van weerhoudt dit scenario te volgen door het gebrek aan kortetermijnvoordelen. Omgekeerd is de toenemende zorg en onzekerheid bij soepele scenario's een reden voor bepaalde deelnemers

om de maatregelen niet te volgen, terwijl de toenemende psychologische voordelen net een ander deel bekoort om zich te schikken naar het scenario.

Een relatief evenwicht wordt gevonden bij het **scenario 'twee bezoekers'**. Het levert namelijk de **meest psychologische winst** op omdat er meer voordelen mee gepaard gaan dan het geval is vandaag en de psychologische nadelen ervan nog onder controle blijven.

Conclusie 2: De bevolking is niet tegen strikte maatregelen. Het scenario 'twee bezoekers' is het best in balans. Het gaat gepaard met het meeste psychologische winst: de psychologische voordelen (autonomie, verbondenheid, plezier) zijn groter zijn dan wanneer de huidige maatregelen worden behouden, terwijl de zorgen en onzekerheid kleiner zijn dan wanneer meer versoepelingen worden toegestaan.

Vraag 3: Wie houdt zich aan de verschillende scenario's?

De percentages waarmee burgers zeggen zich te zullen houden aan de drie strikte scenario's zijn analoog (figuur 3). In elk van de drie gevallen is er circa 1/3^{de} dat zegt zich niet te zullen houden aan de maatregelen. Wie zijn dan de respondenten die zeggen zich meer of minder dan gemiddeld te zullen houden aan de verschillende scenario's? Het antwoord is afhankelijk van de verschillen in kosten-batenafweging van de voor- en nadelen van verschillende scenario's. Drie factoren blijken een fundamentele rol te spelen:

- **Motivatie**: vrijwillig gemotiveerde burgers zeggen zich meer dan gemiddeld aan de strikte scenario's te zullen houden (figuur 4):
 - o 79% vs. 63% voor scenario 'huidige maatregelen';
 - o 71% vs. 62% voor scenario 'twee bezoekers';
 - o 57% vs. 62% voor scenario 'vier bezoekers';
 - o 23% vs. 34% voor 'carte blanche'.

In kansen uitgedrukt blijkt dat vrijwillig gemotiveerde personen, respectievelijk, 3 maal en 1.8 maal meer kans hebben om zich te houden aan de huidige maatregelen en het scenario met twee bezoekers. Uit figuur 4 blijkt dat een omgekeerd patroon geldt voor "ge-moet-iveerde" en gedemotiveerde respondenten: hoe strikter, hoe kleiner de kans om het scenario te volgen; hoe soepeler, hoe groter de kans. Specifiek blijken "ge-moet-iveerden" 1.3 maal meer kans te hebben om zich te houden aan het scenario met vier bezoekers en gedemotiveerden 2.3 maal meer kans hebben om zich te houden aan het carte blanche scenario.

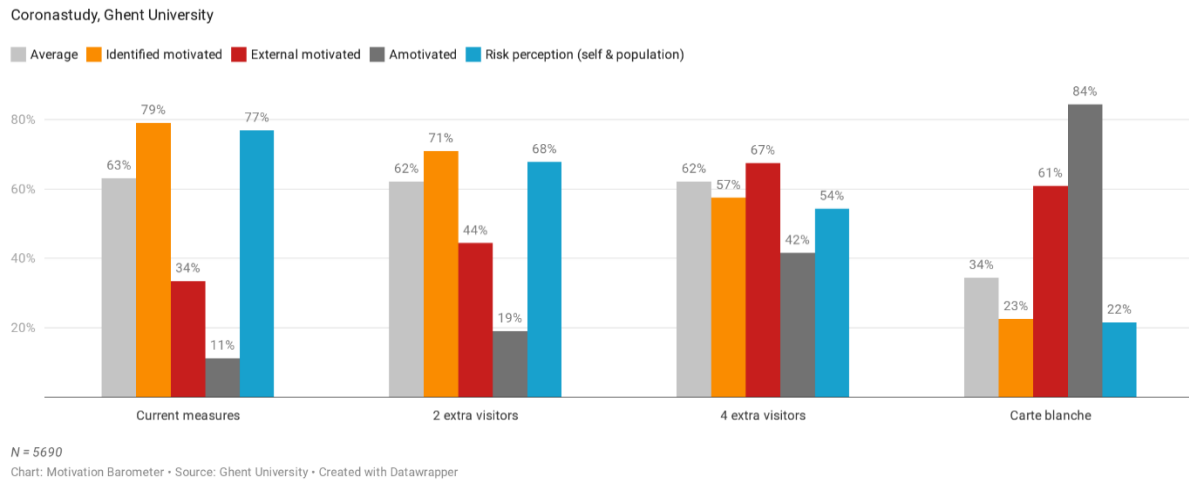
- **Risicoperceptie**: burgers die de kans op besmetting hoger inschatten, zeggen zich meer aan de strikte scenario's te houden dan het gemiddelde (figuur 4)
 - o 77% vs. 63% voor scenario 'huidige maatregelen';
 - o 68% vs. 62% voor scenario 'twee bezoekers';
 - o 54% vs. 62% voor scenario 'vier bezoekers';
 - o 22% vs. 34% voor 'carte blanche'.

In kansen uitgedrukt blijkt dat risicobewuste personen, respectievelijk, 2 en 1.4 maal meer kans hebben om zich te houden aan de huidige maatregelen en het scenario met twee bezoekers.

- **Leeftijd:** Terwijl jongvolwassenen zich eerder zouden houden aan het meest soepele scenario en oudere volwassenen aan het strengste scenario, lijkt er geen leeftijdsverschil merkbaar voor het scenario met 'twee bezoekers' (zie figuur 5). Op te merken valt ook dat slechts de helft van de jongvolwassenen zegt het carte blanche-scenario zegt te zullen volgen.

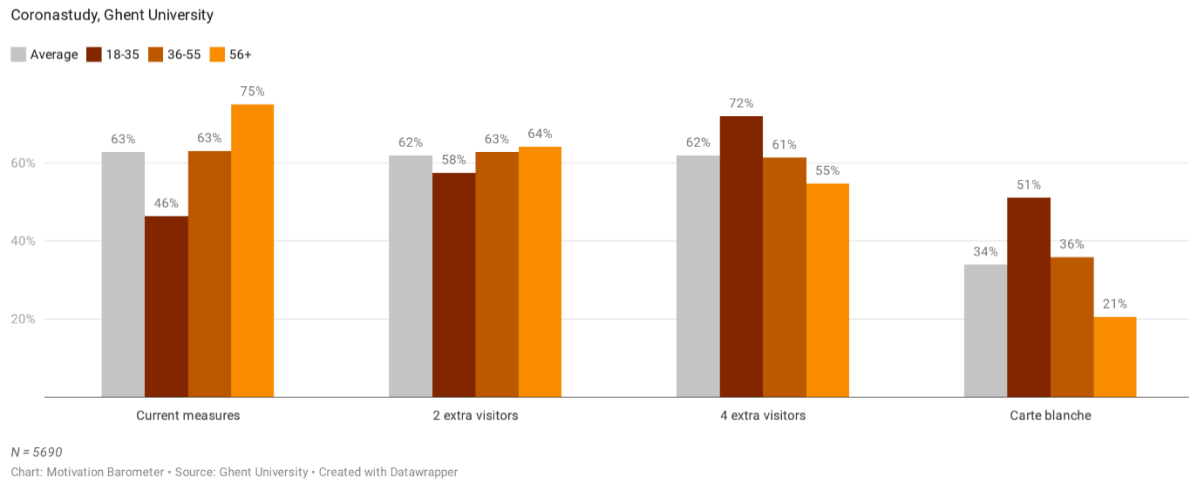
Figuur 4

Verschillende mate van volgzzaamheid scenario's in functie van motivatie en risicobewustzijn



Figuur 5

Verschillende mate van volgzzaamheid scenario's bij verschillende leeftijdsgroepen



Deze resultaten helpen te verklaren waarom de volgzzaamheidspercentages analoog zijn voor de drie scenario's. Gemotiveerde en risicobewuste burgers wensen zich te houden aan strengere scenario's, terwijl gedemotiveerde burgers dit niet wensen te doen. Het omgekeerde is waar voor de soepelere scenario's. **Dit komt omdat gemotiveerde en risicobewuste burgers een langetermijnperspectief hanteren:** zij begrijpen dat met toenemende versoepelingen de zorg en onzekerheid ook toeneemt. In ruil voor meer zekerheid wensen ze zich dan ook vrijwillig te schikken naar strengere maatregelen met kerst. **Ge-moet-iveerde en gedemotiveerde burgers daarentegen focussen meer op de kortetermijnvoordelen** en staan daarom positiever ten opzichte van soepelere scenario's. Het volgt dan ook uit de analyses dat het niet volgen van de maatregelen in de eerste twee scenario's eerder het gevolg is van demotivatie. Op hun beurt worden soepelere scenario's dan weer minder opgevolgd door gemotiveerde en risicobewuste personen omdat ze deze niet strikt genoeg vinden.

Conclusie 3: Vrijwillig gemotiveerde en risicobewuste burgers zijn – meer dan de gemiddelde burger – bereid om zich te houden aan de striktere kerstscenario's. In plaats van te focussen op de kortetermijnvoordelen om samen te komen met kerst, zien ze beter de langetermijnnadelen zoals toenemende besmettingen en een uit de hand lopende situatie.

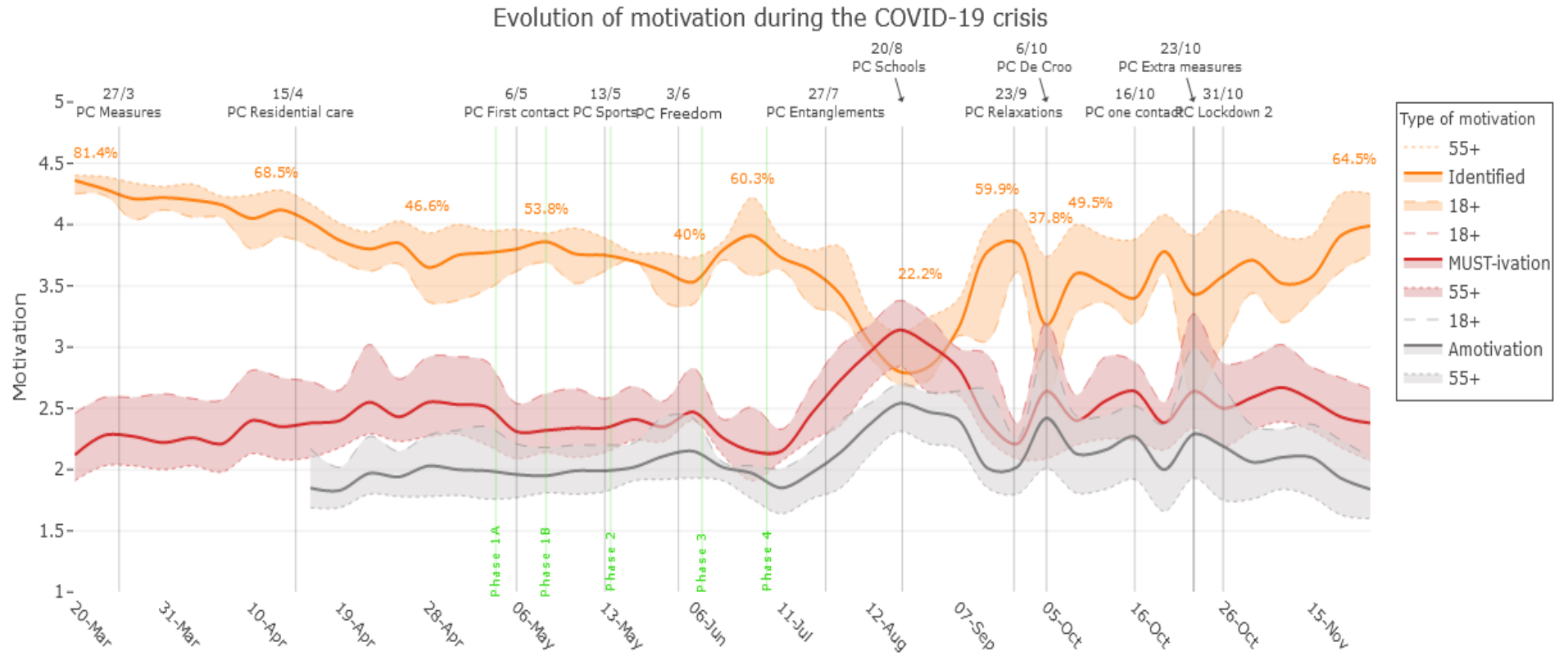
Vraag 4: Hoe evolueert de algemene motivatie tijdens deze crisis?

Sinds maart registreren we via de motivatiebarometer hoe de motivatie van de bevolking evolueert om de corona-maatregelen op te volgen. Gegeven de positieve effecten van vrijwillige motivatie voor striktere kerstscenario's rijst de vraag hoe tijdens de laatste weken de algemene motivatie is geëvolueerd. Figuur 6 toont een positieve trend aan. Dit is interessant, omdat sinds de start van de eerste lockdown de motivatie gestaag daalde en er op dit moment nog geen zekerheid is of de huidige lockdown licht zal volstaan. Langs de andere kant daalt het aantal besmettingen en lijkt de druk op de ziekenhuizen af te nemen, wat het vertrouwen en dus ook de motivatie een boost geeft. De bevolking krijgt de indruk dat de geleverde inspanningen effect hebben. Daarnaast is er ook het voorzichtig positieve nieuws van de vaccins, dat de bevolking enig perspectief biedt.

Conclusie 4: De vrijwillige motivatie blijft tijdens deze lockdown toenemen, een bemoedigend resultaat!

Figuur 6

Evolutie in vrijwillige motivatie



Beleidsacties

Op basis van deze resultaten blijkt het meer dan ooit cruciaal om de vrijwillige motivatie en het risicobewustzijn te blijven verhogen. Deze gaan namelijk gepaard met een betere acceptatie van striktere scenario's. We formuleren hiertoe 8 concrete actiepunten.

1. **Leg goed uit wat de meerwaarde is van striktere maatregelen.** Op deze manier worden deze niet als 'streng' en autonomiebeknottend, maar als logisch en risicobeperkend ervaren. Ook in eerder onderzoek bleek het geven van een overtuigende rationale gedemotiveerden te motiveren. Bijvoorbeeld kan dit gebeuren door aan te geven aan de hand van een infographic hoe men verwacht dat de situatie zou evolueren wanneer striktere maatregelen worden gehandhaafd versus soepelere maatregelen worden geïntroduceerd.
2. **Wees vroeg genoeg duidelijk welke maatregelen van kracht zijn tijdens de feestdagen.** Door vroeg genoeg en duidelijk hierover te communiceren, creëer je **voorspelbaarheid**, vermijd je achterpoortjes en geef je de bevolking perspectief en de tijd om zich voor te bereiden op de feestdagen. Maak onderscheid tussen Kerstmis en Nieuwjaar, tussen avond-nacht-dag en of contactpersonen dezelfde dienen te zijn over geheel deze periode.
3. Voer de term **risicobeperkende maatregelen** in en spreek niet langer over strenge of soepele maatregelen. De bevolking is bereid om maatregelen te volgen die afgestemd zijn op de risico's van de situatie, of deze nu streng dan wel soepel zijn.
4. Als met de eindejaarsperiode een versoepeling (bijv. twee bezoekers) wordt toegestaan, dan is het cruciaal om hier een resultaatsverbintenis aan te koppelen. Schuif een **haalbaar tussendoel** naar voren waarnaar we gezamenlijk kunnen streven. Communiceer dit tussendoel **op korte termijn** zodat het een motiverend effect kan uitoefenen en perspectief kan bieden.
5. Maak een inschatting of en wanneer we het beoogde tussendoel zullen behalen en communiceer wekelijks hoe de hospitalisatiecurve zich verhoudt ten opzichte van de ingeschatte curve en het beoogde target. **Geef hierbij positieve feedback en druk je dankbaarheid uit naar de bevolking om de inspanningen vol te houden.**
6. Kader het geheel van de inspanningen om onze doelen te behalen in een **solidair project van de bevolking**, waar iedereen elkaar kan inspireren en ondersteunen. Doe oproepen om de creatieve ideeën om kerst en nieuwjaar coronaproof te vieren te delen in een prettige atmosfeer (zodat de nadruk ligt op wat we kunnen in plaats van op wat we missen).
7. **Besteed speciale aandacht in de communicatie aan jongere doelgroepen** voor wie striktere kerst- en vermoedelijk ook striktere eindejaarsscenario's als meer autonomiebeknottend zullen zijn. Spreek hen direct en op een empathische wijze aan. Dit betekent niet dat deze doelgroep geprivilegieerd dient te worden door hen soepelere maatregelen te gunnen, omdat dit de solidariteitsgedachte doorbreekt en

opflakkerende besmettingen in deze doelgroep beschuldigingen en polarisatie in de hand zouden werken.

- 8. Houd het risicobewustzijn van de bevolking hoog.** Dit kan gebeuren aan de hand van de barometer die helder aangeeft in welke risicovolle situatie we ons nog bevinden of aan de hand van informerende getuigenissen vanuit de gezondheidszorg. Het is belangrijk dat artsen en verpleegkundigen uit ziekenhuizen en woonzorgcentra op een neutrale, informatieve en verhalende wijze een inkijk geven in hun job en dit niet doen op een verwijtende, dreigende en angstinducerende wijze. Enkel in het eerste geval wordt empathie opgewekt bij burgers, die hen aanzet tot meer vrijwillige inspanningen.

Conclusie 5: Werk een systematisch communicatieplan uit om deze verschillende motiverende boodschappen naar de bevolking te brengen.